

(Ištrauka)

Federico Fellini

Intymus žodynas

Tekstai ir vaizdai

AKYS

Vadinamoji vaizdų civilizacija – tikra pragaištis. Akys atakuojamos, tvirkinamos, kankinamos. Mums parodyta viskas, visa vaizduojamųjų menų istorija, visi įmanomi vaizdai. Tas pragariškas srautas išsprogdino akis, jos nebepajėgia išvelgti ir įvertinti kinematografininko joms siūlomo vaizdo. Taip jis prarado savo giliają – magišką, sapnišką, slėpingąją – prasmę; nebeteko slapto žavesio, kurį užtikrindavo neregimas ryšys, kiekvieno iš mūsų palaikomas su pašamone, nepažįstama ir nepaaiškinama savęs pačių dalimi.

AMERIKA

Trečiame ir ketvirtame dešimtmetyje Amerika pateikdavo mums nuostabiausių pasakų suaugusiesiems, kurios padėjo mums išgyventi sąstingį, paralyžių, neurozę, košmarą – tuo buvo virtęs gyvenimas fašistinės diktatūros laikais. Jei nebūtų buvę Amerikos, nebūčiau sukūrus *Mamyčių sūnelių*. Todėl, kad Amerika išrado kiną (ir populiariąją kultūrą, kuri priklauso visiems), todėl, kad mano jaunystės metais Riminyje – kur buvo mokykla, šeima, bažnyčia, fašizmas – Amerika bylojo apie kitokią tikrovę, kuri išsklaidydavo nuobodulį, mažo Italijos provincijos miestelio gyvenimo blankumą, pilkybę, nesibaigiančią žiemą ir rūką, dėl kurio kelionė į mokyklą tapdavo visiškai nepakenčiama. O dar kariniai paradai, Balilos šeštadieniai, šventosios mišios, išpažintis, visi tie nedidelės provincijos, įspraustos į slegiančią, gniuždančią ideologiją, ritualai. Ištvėrėme tik todėl, kad Amerika siūsdavo mums filmų, kuriuose matydavome visai kitokį buvimą, kitonišką šalį, kur viskas turi džiaugsmingo nuotykių prieskonį, gyvena

nepaprastai gražios moterys ir simpatingi didžiaviriai, panašūs į Homero herojus, Achilą ir Hektorą. Tie filmai buvo Amerikos autoportretas, liudijimas apie džiaugsmą ir gyvenimą, kokio buvome išsiilgę mes, bent jau mano karta, ir už tai esame dėkingi. To meto Italijoje Amerika įkūnijo svajonę apie naują gyvenimą, alternatyvą mūsų tikrovei, pilnai šautuvų ir karinių maršų. Taigi mano apsisprendimas kurti filmus – Amerikos nuopelnas.

BAIMĖ

Man patinka jausti baimę, tai skanus pojūtis, teikiantis subtilų malonumą. Mane nuolatos traukė viskas, kas kelia baimę. Manau, kad baimė – sveikas jausmas, jis būtinas, kad mėgautumeisi gyvenimu. Esu įsitikinęs, kad paika ir pavojinga mėginti išsivaduoti iš baimės. Jos nejučia tik pamišėliai arba komiksų supermenai, superherojai.

DIEVIŠKOJI KOMEDIJA

Filmo pagal *Dieviškąją komediją* niekada nesiimsiu dėl paprastos priežasties: tokį filmą sukūrė pats Dantė. Tai tokie genialūs ir tikslūs regėjimai, išsakyti žodžiais, kad nežinau, kokia prasmė dar lipdyti prie jų vaizdus. Žinoma, galėčiau prikurti specialiųjų dantiškų efektų, tikrai sugebėčiau, bet kam to reikia? Be kita ko, mano filmuose jų pilna... Ką gi aš darau kiekvieną sykį? Leidžiuosi į Pragarus. Tiesa, kartais nušvinta Skaistyklos ir Rojaus prošvaisčių.

FELINIŠKAS

Teigti, kad esu feliniškas, vadinasi, kalbėti tik apie pusę manęs. Negalėčiau pasakyti, kur ir kaip mano tikroji pusė apgauna jus per šitą būdvardį. Mano gelminė dalis tapatinasi su Echo ir Narcizo mitu. Man jie abu susilieję į vieną laike pakibusią esybę. Aš Narcizas, laukiantis Echo, kuri laukia Narcizo. Aš – tasai, kuris tiki viskuo, kas jam kelia nuostabą. Tikiu viskuo – taigi netikiu

niekuo – tačiau tuo irgi tikiu ir nesuku galvos dėl prieštarų. Aš esu Prieštarų Karalius! Kam skirstyti? Man daug lengviau, man kur kas patogiau tikėti viskuo nei netikėti: netikėti – tai vargas, tai užsiblokuoti, prisikurti barjerų, apsiriboti. Man regis, kad „tikėti“ siejasi su tuo neapibrėžtu jausmu, apie kurį kalbėjau anksčiau kaip apie fundamentalų dalyką, per kurį atpažįstu save, – su laukimu. Taip, tikėjimas irgi laukimo dalis.

KŪRYBINGUMAS

Kūrybingumas – nelyginant liga. Žmogus juk nesileidžia į svarstymus, kaip dabar susirgs gripu, tik kažkuriuo metu ima ir suserga. Panašiai ir su paskata ar noru kurti filmą, papasakoti apie kokį nors personažą: tu nepradedi svarstyti, tiesiog visi tie dalykai ateina ir pasilieka, ir kaskart vis giliau į tave smelkiasi. Ne tu apie juos mąstai, jie mąsto tave; tai kažkokios fantazijos, kažkokia trauka, nuojautos, apie kurias iš pradžių net negali pasakyti, kaip jos pasireiškia, – kiekvieno filmo atveju vis kitoniškai. Pavyzdžiui, vienas filmas jau penkiolika metų man rodo, bet jo nesiimu. Ir gal jis dabar įsižeidęs, juk visus tuos penkiolika metų, kai tik baigdavau kitą filmą, pasirodydavo. „Gal dabar mano eilė?“ – klausdavo. Bet būdavo prisikaupę daugybė darbų, aš pažadėdavau, kad jo imsiuos, statysiu, statysiu, tik tegu dar truputį pakenčia. Bet nestatydavau, tikėdamasis, kad vieną dieną jis pasistatys pats. Tai mat kaip.

MENININKAS

Menininkas visada mediumas. Kiekvieną kartą, kai netyčia pamatydavau kokio nors savo filmo sceną, kad ir per televizorių bare, klausdavau savęs: „Kas, kas padarė, kad ji atsirastų? Argi tai aš, šitoks tingus, vangus, nekonkretus? Kaip aš, toks iširęs, sugebėjau sutelkti šitiek žmonių, primesti jiems savo valią, nuspręsti dėl šviesų, atstumų, perspektyvų... kaip sugebėjau? Kas mane buvo užvaldęs, kas įlindo į mane, apsigyveno ir viską padarė, dargi taip tiksliai?“

REŽISIERIUS

Septyniolikos metų supratau, kad norėčiau būti žurnalistu, specialiuoju korespondentu, skulptoriumi, tapytoju, siuvėju (ak, nuostabus siuvėjų amatas, jie eina už širmų, kur nusirenginėja šitiek moterų), aktoriumi, impresarijumi, lėlininku: ir iš tiesų dirbau visus tuos darbus, įskaitant dażytojo ir dekoratoriaus, nes pasirinkau būti režisieriumi.

ROMA

Roma gerokai mažiau neurotiška už kitus didmiesčius, nes čia tvyro kažkas afrikietiško, priešistorinio, belaikiško. Romai būdinga senovinė, pati seniausioji išmintis, kuri ją vienaip ar kitaip apsaugo nuo bėdų, žalojančių didžiuosius modernius metropolisius ar postmodernius megalopolius. Aš nesu romietis, romietė buvo mano motina. Ji kilusi iš šeimos, kurios septynios kartos gyveno Romoje. Motina labai man padėjo suprasti romiečių mentalitetą, psichologiją, gyvenimo būdą. Pirmus romietiškos tarmės žodžius, pirmus sakinius ir posakius išgirdau iš jos lūpų. Galėčiau papasakoti begalę anekdotų apie Romos ir romiečių ramybę, flegmatškumą, snūdų nepaslankumą.

Roma panaši ne tik į Kalkutą, Stambulą, Jeruzalę, bet ir į Niujorką, Rio de Žaneirą, Meksiką. Mano amato žmogui paranku gyventi tokiam mieste, kuris yra ir *Cinecittà*, – tai stimuliuoja. Paranku matyti vaizdus, panoramas, žmonių vargus, kurie nukelia į senesnes civilizacijas, byloja apie kitas epochas, kitas visuomenes. <...>

Roma – motina, ideali motina, nes abejinga. Ji – motina, turinti per daug vaikų, taigi negalinti skirti tau dėmesio. Nieko iš tavęs neprašo ir nieko nesitiki. <...>

SNIEGAS

Snygis virš jūros, palaima. Susikišęs rankas į palto kišenes žiūriu, kaip į vandenį leidžiasi ir ten dingsta sniego kąsniai, kaip jie krenta ant molo, ir atrodo lyg matyčiau stebuklą... Niekada toks reginys neatsibos, lygiai kaip ir liepsna židinyje.